

Pavel POKORNÝ, „*Sestřenice*“ *Sisi. Její královská Výsost, hraběnka Elvíra z Wrbna-Kounic, rozená princezna bavorská (1868-1943)*, České Budějovice 2010, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, diplomová práce, 102 s.

Posudek oponenta diplomové práce

Zvyšujícímu zájmu českého dějepiscectví o sociální a kulturní dějiny novověké šlechty českých zemí, který se výrazněji projevuje od poloviny devadesátých let 20. století, prozatím neodpovídá rovnoměrné rozložení výsledků badatelského úsilí v celém období 16. až 20. věku. Jestliže si kolega Pavel Pokorný zvolil ve své diplomové práci problematiku kulturních a sociálních dějin nejurozenější vrstvy společnosti ve druhé polovině 19. a první půli 20. století, lze výběr jeho tématu považovat za vědecky velmi závažný. Za hlavní cíl práce si autor vytknul biografické zpracování Elvíry z Wrbna-Kounic, rozené bavorské princezny a sestry manželky císaře Františka Josefa I. Své pojednání vystavěl na širokém a časově náročném výzkumu její osobní korespondence, která je uložena v depozitáři Státního zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou a Moravském zemském archivu v Brně. V Bayerisches Hauptstaatsarchiv v Mnichově studoval pozůstalost vybraných příslušníků královské větve Wittelsbachů. Stranou pozornosti neponechal ani dobová periodika či kinematografii z počátku 20. století.

Ve čtyřech obsáhlých oddílech se postupně věnoval majetkovému zázemí, životnímu stylu, kulturním zálibám, ročním a životním cyklům princezny z rodu Wittelsbachů, jejího manžela Rudolfa Kristiána z Wrbna-Kounic a dalších rodinných příslušníků. Za nejzdařilejší pokládám kapitolu, v níž se autor zabýval sňatkovými strategiemi šlechty na konci 19. a počátku 20. století. Prolnutím sociologizujících a historickoantropologických přístupů se snažil poznat myšlení, chování a hodnotový žebříček těchto urozených jedinců. Stavovsky nerovnorodý sňatek princezny Elvíry Wittelsbašské s hrabětem Rudolfem Kristiánem z Wrbna-Kounic patřil vedle uzavření manželství následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este s hraběnkou Žofií Chotkovou k nejsledovanějším soudobým skandálům. Je jen škoda, že Pavel Pokorný nevěnoval větší pozornost širší interpretaci událostí, které bezprostředně předcházely výběru méně urozeného ženicha. Blíže by tak osvětlil dosud neznámé důvody, jež vedly členku královského rodu k sňatku s „pouhým“ hrabětem. Na pozadí vztahu Elvíry z Wrbna-Kounic k vlastní rodině, císařskému dvoru ve Vídni a (ne)urozené společnosti na Moravě rovněž podal psychologicky propracovaný portrét novověké šlechtičny a naznačil

složitou proměnu sociální identity této urozené dámy. Právě v těchto pasážích diplomant uplatnil svůj široký rozhled po moderní americké a západoevropské odborné literatuře.

Dílčí výhrady se týkají především klíčových pojmů hojně užívaných autorem předloženého pojednání. Ačkoliv Pavel Pokorný pracuje s termíny elita, ekonomická elita, aristokratická elita, aristokracie, šlechta, nejvyšší panstvo, nikde nevysvětluje, co si pod nimi představuje, zda mezi nimi rozlišuje, nebo zda jsou pro něj pouhým synonymem. Navíc označení šlechty jako „*urozené etnikum*“ (s. 71) zcela postrádá svůj smysl. Také některá další tvrzení Pavla Pokorného vzbuzují rozpaky a zasloužila by si širší interpretaci. Jestliže se diplomant na s. 45 zamýšlí nad výběrem křestních jmen mužských potomků Rudolfa Kristiána Wrbna-Kounice, správně podotýká, že tato skutečnost vycházela z rodové tradice. Nerozumím však – bez jakéhokoliv bližšího vysvětlení – konstatování, že „*tento zvyk lze připisovat projevům aristokratického sebepojetí*.“ Co si autor pojednání představuje pod tímto všeobjímajícím konstatováním? Zde by bylo nanejvýš vhodné zabývat se rodovou pamětí a jejím zásadním vlivem na výběr křestních jmen urozených synů i dcer. Za faktograficky mylný považuji poznatek, že „*z deseti barokních portrétů v životní velikosti shlíželi na stolovnický v [hlavním] sále [zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou] dřívější majitelé panství – Questenberkové, Kuefsteinové, nebo Waldburg-Friedberg-Scheerové*“ (s. 87). Majiteli jaroměřického panství byli pouze Questenberkové. Zbývající dva šlechtické rody Jaroměřice nad Rokytnou nikdy nevlastnily. Pouze se nacházely v úzkém příbuzenském poměru ke Questenberkům.

Další připomínky směřují k jazykové a stylistické stránce pojednání. To se vyznačuje množstvím překlepů, hrubých pravopisných (s. 13, 18, 43, 44, 46, 48, 49, 51, 57, 59, 61, 82, 89, 90) a syntaktických chyb (s. 9, 65, 70, 83, 87, 88, 89, 90, 92). V případě, že autor používá latinské a německé termíny a nejde o citace, by bylo nanejvýš vhodné, kdyby je uvedl v příslušném pádu a čísle a ne pouze v nominativu singuláru (s. 22, 67, 68). Velké rozpaky vzbuzují také četné jazykové a terminologické neobratnosti. První světovou válku rozhodně nelze považovat „*za první válečný konflikt všech dob*“ (s. 53). Jiným prohřeškem je nejednotná volba slovesného času a rozkolísané psaní číslovek. Z výše naznačených skutečností vyplývá, že autor nevěnoval přílišnou pozornost závěrečným korekturám a redakčním úpravám.

Práce Pavla Pokorného ukazuje jednu z možných cest, jak proniknout do myšlenkového světa člověka ve druhé polovině 19. a první půli 20. století. Současně naznačuje další možný směr, kterým by se mohlo ubírat moderní české historické bádání o urozených osobách na prahu moderní doby. Předložené pojednání je výsledkem samostatného

badatelského úsilí a obrovské péle. Proto diplomovou práci pana Pavla Pokorného doporučuji k obhajobě a posléze také k částečnému publikování. Její kvality však s ohledem na množství gramatických a syntaktických chyb, jazykových a terminologických neobratností hodnotím stupněm **velmi dobře**.

České Budějovice 27. 5. 2010

PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.